

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

ПЕТАР I ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ

(1747 - 1830)

Каталог изложбе

НОВИ САД, 1997

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

КАТАЛОЗИ ИЗЛОЖБИ

18

АУТОРИ КАТАЛОГА И ИЗЛОЖБЕ

Ксенија Светличих и Станимир Јакшић

ПРЕДГОВОР

Ове године навршило се двестопедесет година од рођења светог Петра Цетињског, четвртог црногорског митрополита из династије Петровића Његоша. Библиотека Матице српске приредила је тим поводом изложбу о животу и раду државника и светитеља који је, живећи на историјском размеђу, својом личношћу и својим делом спојио епохе и постао темељ за будућност у животу Црне Горе.

У биографији Светог Петра I спорна је година његовог рођења. Најчешће се помињу подаци између 1747. и 1750. године. Према Просветиној *Енциклопедији* Петар I Петровић Његош је рођен 1747. године у Његушима, од оца Марка Дамјанова Петровића с Његуша и мајке Анђелије Мартиновић из Бајица. Имао је свега десет година када је изабран за наследника владике Саве, митрополита скендеријског и црногорског. Своје прво образовање Петар I је стекао у Цетињском манастиру уз помоћ владике Саве и монаха Данила, а у седамнаестој години је био рукоположен за јерођакона. Када је средином 1765. године митрополит Василије кренуо у Русију повео је са собом и младог Петра, у жељи да овај у Петрограду настави своје образовање. Међутим, његово школовање није дуго трајало због изненадне смрти митрополита Василија, 10. марта 1766. године, што је јерођакона Петра приморало да се врати у Црну Гору. Од тада борави са митрополитом Савом у манастиру, учи стране језике, чита не само нашу него и савремену европску књижевност, а осим богословља, интересују га филозофија, историја и географија. Ускоро добија чин архимандрита. У то време у Црној Гори се појавио самозвани цар Шћепан Мали, који се народу представио као руски цар Петар III. Након осмогодишње владавине Шћепан Мали бива убијен, 1773. године, а у Црној Гори се поново разбуктавају сукоби и неспоразуми. У жељи да помогне свом народу Петар I креће

у Русију да тражи помоћ за Црну Гору која је још раније утврђена царским граматама и укинута од појаве Шћепана Малог. Ова мисија је завршила неуспехом, пошто у Бечу није успео да добије пасош од руског посланика.

Након смрти владике Саве, 1781. године, на племенском сабору црногорских главара, Петар I је изабран за владара и управитеља Црне Горе. Године 1784. у Сремским Карловцима хиротонисан је за митрополита црногорског, скендеријског и приморског. Месец дана после свога посвећења владика Петар I је, пошто се претходно обратио писмом митрополиту петроградском и руском синоду, по други пут кренуо за Петроград с намером да тражи помоћ за Црну Гору којој су тада биле потребне школе, институције значајне за државу и штампарија. Међутим, уместо позива у руски синод и пред царицу добио је наређење да одмах напусти Русију. Упркос тешкој увреди коју је доживео и бројним неприликама које је имао, Петар I се током целог свог живота ослањао на Русију као на савезника и покровитеља.

После дужег избивања владика Петар I се преко Венеције и Задра вратио у Црну Гору, у којој су тада владали глад и несређено стање. Цетињски манастир, тадашња резиденција црногорских владика, био је спаљен, знатан део становништва био је без крова над главом. Владика Петар I залагао се да среди прилике, земљу заштити од турског притиска и да из народа искорени самовољу и безакоње, поврати слогу и јединство, ублажи оскудицу. Након 1787. године у честим је сукобима са Турцима. Борио се, у неколико наврата, против Махмут-паше Бушатлије, скадарског везира и заклетог непријатеља Црногораца. У одлучујућим биткама 1796. године, прво на Мартинићима, а затим на Крусима, Петар I је потпуно поразио Турке, а Махмут-паша је погинуо. Према оценама владике Петра I ове битке су Црногорцима не само прославиле име, јунаштво и слободу, него су учиниле да се за њих зна у читавој Европи. Црној Гори су тада припојена ближа брђанска племена, а победом над војском босанског везира Целалудин-паше, на Морачи 1820. године, присаједињене су јој две Мораче и Ровца.

Владика Петар I је, 1806. и 1807. године, предводио своје ратнике у борбама против Наполеонове војске на Дебелом бријегу.

Године 1813. ослободио је Боку од француског окупатора и образовао Централну комисију, коју је сачињавало девет представника из Боке Которске и девет из Црне Горе, а чији је председник био сам Владика. Ова јединствена владавина Црногораца и Бокеља трајала је до јуна 1814. године, када је Петар I био принуђен да се повуче из Боке Которске пред Аустријанцима.

Прве основе уређењу Црне Горе у организовану државу владика свети Петар Цетињски је поставио *Законом обшћим црногорским и брдским*, који су, на основу текста којег је он написао, 1798. и 1803. године, донели главари и старешине, као и поједини представници племена и области Црне Горе и Брда. У овом грађанском и кривичном законнику дефинишу се ред и начин поступања људи и прописују се строге казне за све оне који та правила крше. Владика Петар I је написао и *Крајку историју Црне Горе*, као и неколико песама које су у народу биле веома омиљене. Током живота је писао многе посланице упућиване црногорским и брдским племенима и братствима. Ове посланице представљају импресивна сведочанства о некадашњем животу на црногорском тлу, које су својом веродостојношћу постале документарна грађа од изузетне важности.

Петар I је и у дубокој старости радио на сређивању прилика у Црној Гори и отклањању неприлика у које су западали његови поданици. Пред крај живота значајно је утицао на младог Његоша - старао се о његовом школовању, као и о његовом мисаоном и етичком формирању.

Петар I умро је на Цетињу 18. октобра 1830. године. Његове чудотворне мошти почивају у Цетињском манастиру. Спомен светог Петра Цетињског Православна црква празнује 18. октобра (31. октобра по новом календару).

Изложба о Петру I Перовићу Његошу отворена је од 1. до 30. септембра 1997. године у витринама испред Свечане сале Матице српске, а приликом њене поставке коришћене су књиге из Библиотеке Матице српске.

О ПЕТРУ I ПЕТРОВИЋУ ЊЕГОШУ

“Владика Петар I је био човјек великог духа и ријетких моралних својстава. Изазивао је поштовање код свих људи који су са њим долазили у додир, и код пријатеља и код непријатеља. Човјек широке културе, зналац многих језика, који је у својој библиотеци имао најодабранија дјела европске књижевности, он се у односима с народом служио прастарим фолклорним облицима.”

Јован Деретић

“Богомудри Светитељ Цетињски био је даровит писац. Али све што је писао, никада није писао ради разоноде или ради похвале људске, или са жељом да ствара неку 'своју' философију и науку. Његове посланице су по духу најближе посланицама св. Апостола Павла, као што је и живот њих двојице био сличан. Свако слово које је изашло испод његовог пера, окађено је миомиром двоједне љубави: љубави према Богу и према повереном му народу, и самопожртвовањем. Све што је писао са Голготског крста је писао: зато је тако просто и пуно трезвеног здравоумља.”

Архимандрит Јустин Поповић

“Духовни, светитељски и пророчки лик Светог Петра Цетињског је најбоље сачуван у његовим Посланицама и у народним предањима о њему, која су посебна тема. Јер ни једна личност у нашем народу од времена Светог Саве није тако дубоко уткана у народно памћење, нарав и приче као он. Бројна предања о њему, чувана у живом народном сјећању и приповиједању, нарочито у предјелима старе Црне Горе, тек чекају свога сакупљача.”

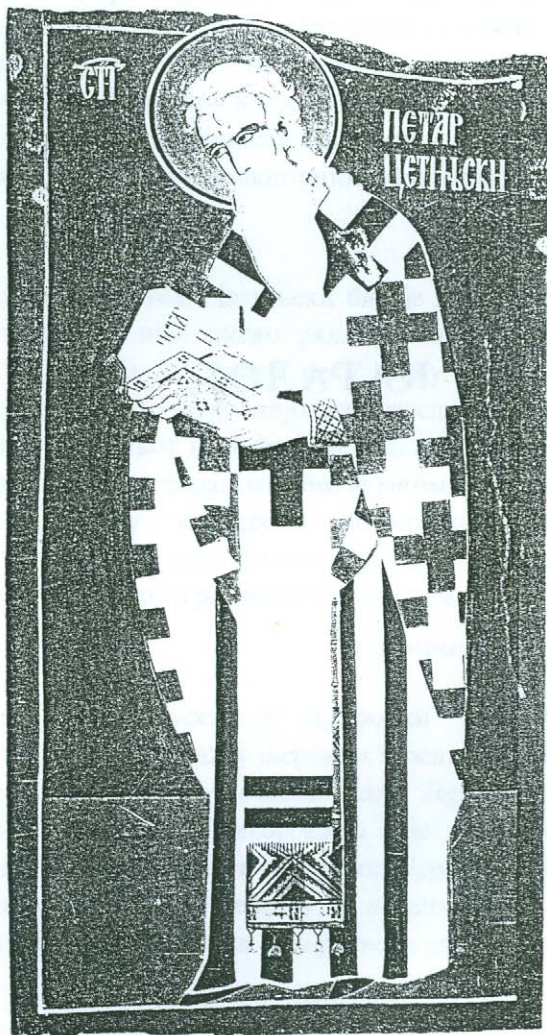
Митрополит Амфилохије Радовић

“Он је пријатан и учтив; он је не само милостив већ такође истински гостољубив према свима онима који се јаве код њега, ма које вјере били.”

Виала

КАТАЛОГ

ДЕЛА

1. Посланице Црногорцима, Брђанима и Приморцима / Петар I Петровић Његош ; с предговором Митрополита црногорског Гаврила. - Цетиње : Издање Цетињског историјског друштва, 1935
2. Пјесме / за штампу средио и предговор написао Трифун Ђукић. - Цетиње : Народна књига, 1951
3. Фреске на камену / Петар I Петровић. - Титоград : Графички завод, 1965

4. Pisma Petra I. Petrovića Njegoša / [priredili] Danilo Klen, Mirjana Strčić. - Zagreb : Naprijed : Arhiv Hrvatske, 1990. - (Posebna izdanja / Naprijed [i] Arhiv Hrvatske)

5. Посланице / Петар I Петровић ; избор, предговор и коментари Чедо Вуковић. - Подгорица : ЦИД, 1996. - (Библиотека Свједочанства)

ЛИТЕРАТУРА

6. Двовјековна влада славне куће Петровић-Његоша / написао Лазар Т. Перовић. - Цетиње : Књ. цр. државна штампарија, 1896
7. Прилошци историји Црне Горе / написао Иларион Руварац. - У Земуну : Штампарија Јована Пуљо, 1899

21) *Служба та државности, мисао днѣв словенъ свѣ-
щахъ, тако и дѣломъ др посвѣнато (Духанна) раздѣ-
аву дѣло Бѣдъ, нѣстимати, унѣверовати Кѣтвомъ моѣ.
по. Бѣдѣ мнѣ сѣрцѣмъ дѣлѣ Бѣдъ, свѣщанна мѣстѣ
Служитель, мнѣ неслорнос, аще же естѣ лѣдѣне, и
не по Сѣвѣсти моѣ, аще мнѣ тоя же правѣ дѣлѣ
Сметителѣ*

22) *Ево нѣстимати же и јерѣмѣмъ моѣмъ прѣлѣнѣи и дѣлѣ
стѣнѣ др аще та сѣмъ таѣ Слѣвѣтелѣ нѣмѣ Мѣдъ Унѣтѣ
мнѣ полѣщѣнѣ, аще же нѣмѣ со Оуѣмѣ, и дѣлѣмъ Стѣмѣмъ др
аще та сѣмѣ, и дѣрѣмѣмъ, дѣлѣ и дѣлѣмѣмѣ, вѣсѣмѣ, и по
вѣдѣнѣ, аще мнѣ.*

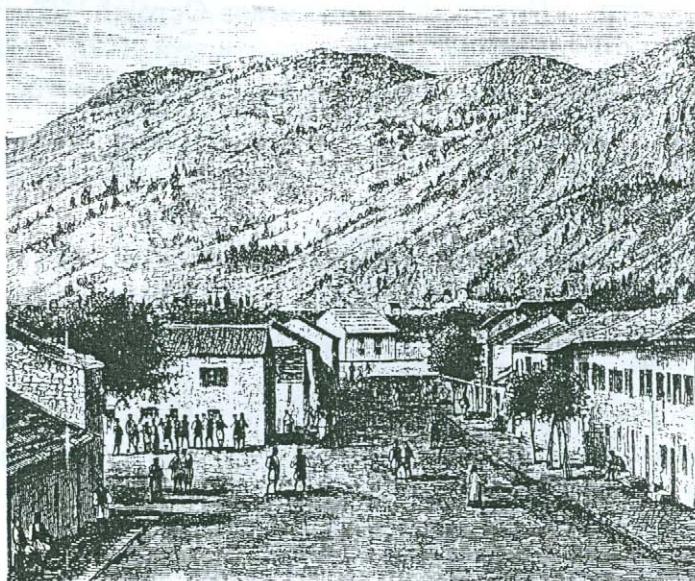

*Карловић 13. мај
1774.*

*Петар I Петровић
Епископ Црногорски*

8. Uspomene iz naše prošlosti / Vid Vuletić-Vukasović. - [Dubrovnik : b.i], 1905
9. Личност Владике Петра I / Петар И. Поповић. - Цетиње : Државна Штампарија, 1928
10. Проглашење митрополита Петра I за свеца / Душан Д. Вуксан. - Цетиње : [б.и.], 1930

11. Законик Петра I владике црногорског / критичко издање приредила Радмила С. Петровић. - Београд : Државна штампарија Краљевине Југославије, 1930
12. Борба Црне Горе за проширење и државну самосталност / написао Јово Тошковић. - Београд : Задружна штампарија, 1936
13. Петровићи Његоши / Милутин Д. Нешић. - Нови Сад : Јовановић и Богданов, 1939

Цетиње, бакрорез из почетка осамдесетих година прошлог века

14. Поријекло и прошлост династије Петровића. Књ. I / Андрија Лубурић, Шпиро М. Перовић. - Београд : [б. и.], 1940
15. Стварање црногорске државе и развој црногорске националности / Јагош Јовановић. - Цетиње : Обод, 1947
16. Црна Гора у доба Петра I и Петра II / Петар И. Поповић. - Београд : Српска књижевна задруга, 1951. - (Српска књижевна задруга ; коло 46, књ. 316)

17. Митрополит Петар I и Стојковићев "Нови завјет" / Ристо Ј. Драгићевић. - 1956
18. Прилози о Његошу и Петровићима / Петар Рудић. - Бијело Поље : П. Рудић, 1962
19. Судилиште / Чедо Вуковић. - Цетиње : Обод, 1971
20. Митрополит Петар I - Свети / [податке за ову монографију сабрали и за штампу приредили Божо Ђ. Михаиловић ; тумач Марко Калањ]. - Цетиње : Цетињски манастир, 1973
21. Језик Петра I Петровића / Бранислав Остојић. - Титоград : Црногорска академија наука и умјетности, 1976. - (Посебна издања / Црногорска академија наука и умјетности ; књ. 8. Одјељење умјетности ; књ. 1)
22. Бранислав Остојић: Језик Петра I Петровића / Драгољуб Петровић. - 1978
23. Србљак. - Београд : Свети архијерејски синод Српске православне цркве, 1986
24. Моћ ријечи Петра I / Џедомир М. Лућић. - Никшић : Univerzitetска ријеч, 1987. - (Biblioteka Studije)
25. Петар I Петровић Његош / [приредио] Јевто М. Миловић. - Титоград : Историјски институт Црне Горе : Универзитетска ријеч : Архив Црне Горе, 1987. - (Посебна издања / Историјски Институт СР Црне Горе)
26. Православни светачник. Том 1, Септембар-јун / Хризостом Столић Хиландарац. - Крагујевац : Каленић, 1988
27. Државотворац без тамница / Владимир Д. Јовићевић. - Никшић : Универзитетска ријеч, 1988. - (Библиотека Студије / Универзитетска ријеч)
28. Dinastija Petrović-Njegoš. - Cetinje : Muzeji Cetinje, [1988]
29. Kodifikacija običajnog prava u Zakoniku obšćem crnogorskom i brdskom / Vladimir Jovićević. - Rijeka : Pravni fakultet Sveučilišta "Vladimir Bakarić", 1988
30. Свети Срби / Слободан Милеуснић. - Крагујевац : Каленић, 1989

31. Митрополит Петар I - Свети / [податке за ову монографију сабрали и за штампу приредили Божо Ђ. Михаиловић ; тумач Марко Калањ]. - Цетиње : [Цетињски манастир], 1990
32. Реферати и саопштења. 2, Његошево песничко дело / 18. научни састанак слависта у Вукове дане, Београд, Нови Сад, 9-13. 9. 1988. - Београд : Међународни славистички центар на Филолошком факултету, 1990
33. Црногорска теократија / Јован П. Рогановић. - Цетиње : Обод, 1991

34. Митрополит Петар Први Петровић / Чедомир М. Лучић. - Титоград : Историјски институт СР Црне Горе, 1991. - (Из прошлости Црне Горе ; књ. 18)
35. Митрополија црногорска никада није била аутокефална / Љубомир Дурковић-Јакшић. - Београд : Свети архијерејски синод Српске православне цркве ; Цетиње : Митрополија црногорско-приморска, 1991. - (Библиотека Свети Петар цетињски. Посебна издања ; књ. 1)

41. Бој на Крусима / Душан-Зеко Бојановић. - Подгорица :
Културно-просвјетна заједница, 1996. - (Библиотека
Посебна издања / Културно-просвјетна заједница
Подгорице)
42. Prišet na rječnik sv. Petra Cetinjskog / Sreten Zeković. - Cetinje :
Crnogorski kulturni krug : Elementa montenegrina, 1996
43. Кратка илустрована историја црногорскога народа /
Радослав Ротковић. - Цетиње : Графос, 1996

44. Охридски пролог. Књ. 3, (Септембар-децембар) / владика
Николај ; [приредили Љубомир Ранковић, Радован Биговић,
Митар Миловановић]. - Ваљево : Глас цркве, 1997. -
(Изабрана дела / владика Николај ; књ. 20)

ПЕТАР I ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ

(1747 - 1830)

ИЗДАВАЧ

Библиотека Матице српске
Нови Сад
Матице српске I

УРЕДНИК

Миро Вуксановић

АУТОРИ КАТАЛОГА

Ксенија Светличић и Станимир Јакшић

ПРИПРЕМА

Тихомир Светличић

ТИРАЖ

110 примерака